

Potěšitelným faktem je návrat A. Švehly do aktivní politiky, byť prozatím v užším rámci jeho strany.

Na Slovensku vrací se do politické aktivity Dr. M. Hodža. I na Slovensku je znát, jak politika je ovládána momenty hospodářskými. Národohospodářský ústav Slovenska se dožaduje větší pozornosti k Slovensku, zejména tam, kde se jedná o státní dodávky. Zprávy o Hlinkově odchodu do politické passivity svědčí o velké malátnosti této strany; pokouší se rozvinouti agitační a organizační činnost, ale ta stojí na písku, nemá-li Hlinkova strana jasné politické linie. — Mezi Maďary roste odpor proti posl. Szüllö.

V Praze zemřel president zemského úřadu dr. Kubát, který má zásluhy o novou organisaci politické správy v Čechách. — V Košeticích zemřel K. Prášek, který po nezdaru své akce proti republikánské straně uchýlil se do soukromí.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Vynechaná konference. — Nová vláda Lavalova. — Pád Schoberův. — Přepadení Šanhaje a intervence anglosaských velmocí. — Zahájení odzbrojovací konference. — Anglický celní tarif.

Rozruch, který vznikl po prohlášení říšského kancléře Brüninga, že Německo není s to a nebude dále platit na reparaace, se sice uklidnil, ale rozpory mezi stanovisky jednotlivých vlád ukázaly se tak příkré a nepřeklenutelné, že konference, projektovaná na den 25. ledna v Lausanne, se přece sejít nemohla. Jedině chef vlády italské Mussolini navrhol, aby se zastavení německých platů považovalo za fait accompli a na základě toho učinil společný zárok evropských věřitelů u vlády washingtonské, aby ona také anulovala své pohledávky z titulu válečných dluhů. Jeho podnět nenalezl však nikde ohlasu, ač mohl jistým právem dovolávat se toho, že presidentu Hooverovi a státnímu departementu nebylo by to právě nepřijemné. Amerika odmítá jakoukoli revisi svých nároků jen proto, že evropští dlužníci nemohou se shodnouti mezi sebou a že není vyhlídky, že by její obětí došlo se k definitivnímu finančnímu vyrovnání a uklidnění politických i hospodářských poměrů světa. Určité risiko, obsažené ve společném postupu Evropy proti Americe — formálně musil by zde býti tento protiklad — nebylo však vhod ani Francii, ani Anglii, ani Německu. Německo nemá zájmu, aby »tahalo kaštany z ohně za své věřitele«, chce se prostě zbavit svého »politického« dluhu při nynější příležitosti, která se mu zdá býti zvláště vhodnou, a starost s válečnými závazky vůči Americe ponechává jim samým. Německo spoléhá na protekci Američanů a nechce tudíž vzbudit ani zdání účasti v nějaké frontě proti nim. Stejně však Anglie má přátelství se Spojenými státy, s nimiž ji spojuje tolik pout příbuznosti pokrevní, kulturní i hospodářskopolitické, jedním ze základních axiomů své politiky. Konečně Francie nemohla býti ani v nejmenším nadšena italským návrhem, poněvadž jednak má ještě přes obnos, dlužný Spojeným státům, sama značný nárok na německé platy z titulu obnovy svých zpustošených území, jednak může míti silné pochybnosti, že by Američani byli nakloněni anulovat prostě její závazek, kdyby sama prominula Německu. Je známo, že v Americe je rozšířeno mínění o velmi dobré platební schopnosti Francie, která je dnes nejlépe situovaným státem v Evropě. Tak se stalo, že všechny vlády zůstávaly tvrdošijně na svých posicích a nebylo vyhlídky na dohodu. Ani vytrvalé pokusy vlády britské, která vyslala do Paříže zástupce svého úřadu pokladu, sira Frederica Leith-Rosse, nevedly k cíli a myšlenka na osobní schůzku Lavala s MacDonaldem musila se také nechat padnout. Anglie, která původně naléhala na rychlé a definitivní rozhodnutí, poněvadž v nerozřešené otázce reparační vidí v úplném souhlasu se zprávou basilejských znalců jednu z hlavních příčin soudobé hospodářské krise, snažila se, vidouc marnost tohoto úsilí při stejné nepřístupnosti Francie, Ameriky i Německa, aspoň o krátké prodloužení Hooverova moratoria, poněvadž lze očekávat, že po volbách ve Francii, v Prusku i v Americe dojde k určitému vyjasnění a bude pak možno pokusiti se o věc znovu s větším zdarem. Nejbližší splátka do Ameriky připadá až na 15. prosinec t. r., není tudíž technicky s jed-

náním tak nakvap. Poněvadž nový americký president se ujme úřadu až na jaře příštího roku a do-
savadní moratorium končí 1. července t. r., jeví se jen jakýsi krátký přechodný režim nezbytný. Ně-
mecko však odmítá prosté prodloužení loňské dohody, poněvadž je zatěžuje odváděním nepodmíněné částky
Youngova plánu, která se mu sice vrací, ale stává se hypotekou říšské dráhy. Německo žádá při
nejmenším *absolutní moratorium*, jež ostatně navrhoval původně sám Hoover, ale za dnešních okol-
ností rovnalo by se to prakticky témuž, jako prosté anulování dluhu. Tak celá věc uvázla na mrtvém
bodě, odkázána pozdějšímu jednání, až vnitropolitické výsledky, po případě i odzbrojovací konference
vytvoří nové skutečnosti. Za pobytu v Ženevě dohodli se pak zástupci Francie a Anglie aspoň o tom,
že reparační konference se sejde v červnu a pokusí se o trvalé řešení otázky dluhů i ostatních složek
hospodářského problému.

Mezitím došlo ve Francii k *rekonstrukci kabinetu Lavalova*, vyvolané úmrtím *ministra války Ma-*
ginota na počátku ledna. Ministerský předseda chtěl nejprve použít této příležitosti k obnově své
vlády na širším podkladě a nabídl radikálům účast v kabinetu. Vedle Maginota opouštěl totiž svůj úřad
i ministr zahraničních věcí *Briand*, jemuž trvalá choroba nedovolovala věnovati se náležitě namáha-
vému řízení aktuálních úkolů mezinárodní politiky. Choroba Briandova byla ovšem nesporně do
značné míry také *politická*. Většina Lavalova, složená ze stran více či méně nacionálních, nemohla
Briandovi odpustit, že jí nepřinesl laciné úspěchy ze své politiky s Německem, že naopak musil se
dočkat vzniku divokého radikálního hnutí v době, kdy by byl mohl čekat plody svých ústupků a své
smířlivosti. Briand sám byl tím osobně dotčen a znechucen, k čemuž nemalou měrou přispěl i jeho
neúspěch při kandidatuře na presidentství republiky. Od té doby byl *podlomen* a nabízel sám častěji
odstoupení a přenechání úřadu mladší síle. Již řadu měsíců Laval sám vykonával *de facto* funkci
zahraničního ministra a jako takový byl ve Washingtonu. Nyní, když úmrtím Maginotovým vypadl
z kabinetu prominentní představitel politiky pravicové, považovalo se za přiměřenou kompensaci, aby
ministerstvo definitivně opustil také Briand. Laval chtěl však ještě před tím, nežli dodá své vládě rázu
vyloženě pravicového, pokusit se o vládu všenárodní, ale radikálové odmítli tuto nabídku, přesvědčeni,
že je to pouze gesto, které není míněno docela vážně a že rozhodnutí mohou přinést jen jarní volby.
Potom omezil se Laval na zcela nepatrné změny. Přesunul *Tardieua* z ministerstva zemědělství na
osiřelé místo Maginotovo a sám ujal se oficiálně ministerstva zahraničí, nahradiv uprázdněné resorty
zemědělství a vnitra státními tajemníky. Bojovné seskupení front před volbami projevilo se ihned
návrhem volební reformy, který měl pravicové koalici zajistit vítězství proti chystanému volebnímu
kartelu levice. Poměrné hlasovací právo mělo se omezit ve prospěch relativních majorit. Kandidát,
který obrží 25% hlasů v okrese, bude zvolen hned v první volbě. Zároveň se zavádělo volební právo
žen, ale tato příliš nápadná horlivost musila vzbudit odpor senátu, který je demokratičtější, levější
než bývá sněmovna a při tom nepřeje překotným změnám v žádném směru. Vláda Lavalova byla tu
dne 16. února poražena a odstoupila.

Po návratu rakouského kancléře *Buresche* ze Ženevy, kde jednal o novou půjčku Společnosti
národů, došlo náhle k demisi celého kabinetu. Vnitropolitické důvody ke změně vlády právě v tomto
okamžiku nebyly patrné, byl tedy po ruce ihned výklad, že šlo o *nátlak zahraniční*, o pomstu Francie,
která nemohla ministru zahraničí Schoberovi zapomenouti jeho aktivní účast v nešťastném plánu
rakousko-německé celní unie. Podle parlamentních zvyklostí bylo by bývalo arci zcela normálním
zjevem, kdyby byl ministr odpovědný za politiku zahraniční a místokancléř *dr. Schober* odstoupil sám
ihned, když nezdar jeho plánu se stal očividným nebo aspoň v tom okamžiku, kdy sám jej musil
v Ženevě slavnostně odvolat. Jeho »spoluviník«
dr. Curtius učinil podobný důsledek, jakmile mu
k tomu jeho chef kancléř Brüning dal svolení. Ale dr. Schober držel se jednak osobně, jednak z po-
pudu své strany, Velkoněmců, svého místa, poněvadž se v tom spatřoval jakýsi docela neužitečný
symbol rakouské vytrvalosti a německé věrnosti. Francie neměla nikterak zapotřebí naléhati na změnu
v rakouském úřadě zahraničních věcí, vždyt jakýkoli návrat k politice loni ztroskotavší byl vyloučen.

Ale to se rozumí, že vláda, v jejíž středu zůstával dr. Schober, nemohla se nadíti žádné zvláštní blahovůle téže Francie, proti níž chtěla zůstávati ve vzdoru. Není pochyby, že kancléř Buresch se dovtípl sám, jakou je mu *dr. Schober přítěží*, a v klubu křesťansko-sociálním nescházelo hlasů, které docela zřetelně na nezbytnost Schoberova odstoupení poukazovaly. V nynější kritické tísní finanční odhodlal se tudíž kancléř k nezbytné rekonstrukci a poněvadž na dobrovolné odstoupení dra Schobera nebylo pomýšlení, podal demisi celého kabinetu. To mělo ovšem za následek vypadnutí Velkoněmců z vlády i koalice a poněvadž na koalici se sociálními demokraty nemohou křesťansko-sociální konservativci pomýšleti ani si jí přáti, stala se *nová vláda Bureschova vládou menšinovou*. Sociální demokracie bude ji však tolerovat, pokud nedojde k nepřekonatelným rozporům. Nový kabinet představil se Národní radě prohlášením, v němž vedle bratrského poměru k Německu zdůraznil i nutnost stejně přátelských vztahů na všechny strany. Rostoucí hospodářské obtíže donucují kancléře hledat východisko v těsnějším poměru k sousedům. Ohlásil již vyslancům velmocí, že chystá v tomto smyslu určité návrhy. Vnitropolitické napětí vzrůstá, poněvadž se v tom vidí tendence ku středoevropskému soustředění pod řízením francouzské politiky.

Konflikt mandžuský nebyl opětovnými resolucemi Rady společnosti národů nikterak zprovozen se světa a naopak došlo k neobyčejnému zhoršení situace na Dalekém východě výpadem, který podniklo japonské loďstvo náhle v prvních dnech února proti největšímu čínskému přístavu Šanhaji. Bezprostředním podnětem k tomuto zakročení byl způsob psaní šanhajského tisku, který napadal ostře Japonsko, vyzýval k bezohlednému bojkotu jeho zboží a dopustil se prý i urážky císaře. Těžko si však lze představit, že by veřejné mínění v Číně mohlo zůstávati klidné po událostech, které vedly k postupnému vytlačení čínského vojska a čínské správy z celé provincie mandžuské. *Hospodářský bojkot a projevy tiskového rozhořčení* byly tak všechny zbraně, které Číně za daných okolností zbývaly. Komandující admirál japonského loďstva Šiozava zakročil nejprve na vlastní pěst ultimatem, podaným městské správě, když však došlo ke komplikacím při vylovení japonské posádky, rozvinul se boj, který nabyl rázu skutečné bitvy s bombardováním čínské čtvrti a obléháním tvrzí, chránících vstup do ústí Jancekianu. *Přenesení bojiště do oblastí vlastní Číny musilo ovšem znamenat novou událost, měnící docela dosavadní ráz konfliktu*. Jestli v Mandžusku, kde Japonsko má nesporně svá smluvní práva, která je oprávněno hájit, mohl býti spor o to, zda jeho metody jsou přípustné, zde nebylo nejmenší pochyby, že jde o *flagrantní porušení úmluvy* o Společnosti národů i paktu Kelloggova. Zároveň byly *přímo dotčeny zájmy druhých mocností*, které mají v Šanhaji vyhrazené území, obydlené tisíce jejich příslušníky. Téměř dvě třetiny obchodu s Čínou jdou přes Šanhaj, jejíž mezinárodní koncese je sídlem velikých amerických i evropských bank a obchodních domů. Vláda Spojených států, která protestovala již důrazně proti obsazení Mandžuska a varovala Japonsko před postupem na Činčau a dále ve směru na Tiensin, vyzvala vládu britskou ku společné intervenci, ku které také v Tokiu v zářetí došlo. Britský delegát v Radě Společnosti národů, ministr kolonií *Thomas* ohlásil v Radě hlavní zásady anglo-amerického návrhu a doprovázel je velmi důrazným projevem, že faktický stav válčení na východě není možno dále trpět. Mezi požadavky, předloženými v Tokiu, bylo zejména okamžité *zastavení nepřátelství* a vytvoření neutrálních pásem, oddělujících bojující, *zastavení dalších příprav* mobilisačních a vyřízení urychlené *mandžuského sporu* na podkladě směrnic Společnosti národů ze dne 10. prosince. Japonsko odpovědělo i na tuto intervenci obvyklým vyhýbavým způsobem, prohlašujíc, že je k zakročení donucováno pouze čínskými provokacemi a ochotno kdykoli zastavit boje a vytvořit neutrální pásma na všech ohrožených místech, nemůže však naprosto připustit vměšování třetích mocí do sporu mandžuského, který je čistě vnitřní záležitostí mezi Čínou a jím. Čína ovšem zase nechce ani slyšet o přímém vyjednávání s Japonskem, jemuž by musela ustoupit při převaze zbraní. Spoléhá se, že koneckonců bude musit intervence velmocí, ať již v rámci akce Společnosti národů či mimo ni, japonským výbojům postavit hráz. *Boj zůstává lokalisován* na čínské město v Šanhaji, ale trvá dále, takže je zde *latentní válka*, hrozící stále nedozírnými komplikacemi.

Současně s těmito pohnutými událostmi na Dalekém východě byla zahájena v Ženevě podle předem stanoveného data *konference pro omezení a snížení světové výzbroje* za předsednictví bývalého anglického ministra zahraničních věcí *Hendersona*, jemuž anglická delegace i sekretariát Společnosti národů poskytly veškeru podporu přesto, že pozbyl jakékoli veřejné funkce. Doprovod, který jednání konference poskytují srážky čínsko-japonské, nevytváří ovšem právě příznivého prostředí pro zdar akce odzbrojovací. Na druhé straně musí se však účastnící mocnosti právě za této kritické situace tím více uvědomit míru odpovědnosti, která na nich spočívá za další vývoj nejenom na východě, nýbrž i v Evropě. Starý spor, zda odzbrojení může přivodit uklidnění a poskytnout pocit bezpečnosti, či zda naopak podstatné záruky bezpečnosti musí být předpokladem jakéhokoli snižování výzbroje, nabývá zde nového reliefu. Každý chápe, že se musí něco státi, musí být učiněn nějaký pozitivní krok, nemá-li vše, co za dvanáct let bylo vykonáno pro organizaci jistého mezinárodního řádu, být ztraceno. *Nebezpečí světové anarchie*, nového bezuzdného zbrojení, s nezbytnou katastrofou světové srážky na konci, je jediná eventualita za pozitivní výsledek konference. Před zahájením jevila se situace tak, že zde bude státi *německý nápor odzbrojovací*, podporovaný jednak sověty, jednak Itálií, proti francouzskému odporu vzdáti se za daných okolností ochrany, kterou poskytuje dokonalá vlastní výzbroj. *Německo* dovolává se jako svého práva obecného odzbrojení všech států, které bylo ohlášeno jak v úvodu k páté části mírové smlouvy versailleské, tak v článku osmém Úmluvy o Společnosti národů. Hledí na tuto otázku *pod zorným úhlem svého zájmu*, cítí se tu věžitelem vítězů a naléhá v podstatě na zrovnoprávnění ve výzbroji spíše nežli na odzbrojení. *Německý nacionalismus* přitom docela nepokrytě ohlašuje, že nezdar konference, neodzbrojení ostatních, znamená pro *Německo* nabytí práva vyzbrojiti se znovu. Očekávalo se, že *Francie* proti těmto nárokům postaví striktní znění textů mírových smluv a obvinění, že *Německo* ve skutečnosti neodzbrojilo a že jeho vnitřní vývoj je znepokojivý, takže je tu plno důvodů zůstatí na stráži. Francouzská delegace překvapila však veřejnost zcela jiným základním postojem. Její vůdce ministr války *Tardieu* svolal ihned po příjezdu do Ženevy zástupce tisku, aby před nimi rozvinul francouzský plán na *zřízení mezinárodní branné moci*, která by byla s to dáti usnesením Rady Společnosti národů efektivní moc výkonnou a zaručit tak bezpečnost proti útokům těch, kteří protiválečných závazků nedbali. To byl návrh, který právě v souvislosti s tím, co se děje na východě, musil vzbudit dojem správného a praktického podnětu. Na každý způsob vzala tím francouzská diplomacie protivnému táboru vítr s plachet a poskytla konferenci konkrétní látku k projednávání, dala jí určitý směr a linii. Stísněná nálada ustoupila novému optimismu, zvláště když se ukázalo, že velmocí anglosaské nejsou tak a priori proti, jak by se bylo mohlo podle dosavadních zkušeností očekávat. Vytvoření exekutivy Společnosti národů, mezinárodní armády, je ovšem silnou zatěžkáckou zkouškou pro státy tak individualistické a žárlivé na svou nezávislost. Ale poslední události poučily právě Anglii a Ameriku o významu solidarity, Společnost národů byla jim vhodným orgánem k intervenci, ale přitom musily zjistit její nedostatečné vybavení. Francouzské návrhy jsou samy o sobě jen látkou k diskusi a je tedy zbytečno vytýkat, že jsou přiměřeny až nápadně francouzským zájmům. Jde tu totiž o *zinternacionalisování aviatiky obchodní*, která se může státi improvizovanou zbraní válečnou, a o *vydání určitých kontigentů nejmocnějších technických válečných prostředků, jakými jsou bitevní lodě, těžké dělostřelectvo a tanky, k dispozici Společnosti národů*. S *německé strany* namítá se hlavně, že není tu žádná řeč o odzbrojení, nýbrž pouze o nové armádě mezinárodní, a že *Německo* jako stát úplně odzbrojený nemohlo by na ní míti náležitý podíl. Ale to jsou jen technické rozdíly, které možno vyjednáváním a postupem doby překonati. *Německo* jako mocnost, účastnící se ve Společnosti národů se stálým mandátem v Radě, nemohlo by být vylučováno z přiměřeného podílu na její exekutivě a na vedení jejího armádního sboru. Je také logické, že by armády jednotlivých států nemohly zůstatí na dnešní výši, měl-li by takový policejní sbor Společnosti národů, který sám o sobě také nemůže býti veliký, působit opravdu efektivně. Projevy, které na konferenci pronesl anglický delegát sir *John Simon* a americký *Gibson*, poskytují vyhlídky na konkrétní práci v tomto směru, třebaže těmto státům jde zas

v jejich zájmu především o odzbrojení námořní, o zrušení ponorek a všeobecnění londýnské úmluvy z roku 1930. Německý kancléř *dr. Brüning* omezil se prozatím na opakování známých postulátů německé politiky po zrovnoprávnění, vyhnul se však všemu, co by naznačovalo vůli Německa znovu se vyzbrojit. Italský delegát *Grandi* naléhal rovněž na všeobecné snížení brannosti států na minimum, ale i on připouštěl nejprve částečnou dohodu o zrušení některých nejnebezpečnějších a nejúčinnějších zbraní.

Anglická vláda, která v zájmu ochrany domácího trhu již na sklonku minulého roku provedla řadu opatření, ztěžujících dovoz cizích výrobků do Anglie, přešla pro prozkoumání obchodní bilance uplynulého roku k přímé *politice ochranné* a navrhla sněmovně zavedení prozatím desetiprocentního všeobecného tarifu se stoprocentní přírůžkou u zemí, které proti anglickému dovozu používají diferenciálních cel. *Všeobecný celní tarif* má sloužit zároveň těsnějšímu hospodářskému semknutí jednotlivých částí britské říše, na něž se zatím nebude vztahovat. Definitivní úpravu provede říšská konference, která se sejde v létě v *Ottawě*. Tomuto usnesení předcházela ovšem intenzivní vnitřní zápas v koalici vládě *MacDonaldově*, kde lord *Snowden* a radikální liberálové nemohli se tak snadno vzdát svého zásadního odporu. Hrozící demisi odvrátil premiér tím, že ponechal liberálům právo separátního vota a odůvodnění jejich postupu i před sněmovnou. To znamená ovšem odchylku od více než stoleté ústavní tradice britské, vyžadující solidaritu kabinetu, ale je převážnou většinou veřejného mínění vzhledem k nynější mimořádně obtížné povšechné situaci schvalována. *Dr. Rudolf Procházka.*

LITERATURA.

FONTES JURIS GENTIUM vydávají podle stanoveného programu¹ další, pořadem třetí svazek, věnovaný judikatuře německého říšského soudu. Tento svazek měl být zároveň ve svém oboru sborníkem na oslavu padesátého výročí ustavení říšského soudu a obsahuje mezinárodně právní doklady z judikatury právě tohoto časového období.

Svazek dělí se na dva díly. První dělí se na oddíl všeobecný (I. A), který obsahuje nejdůležitější právní věty většinou doslovně z judikátů vybrané a uspořádané systematicky. Druhý oddíl, zvláštní (II. B), týká se speciálních otázek vzniklých z mezinárodního postavení Německa po válce.

Druhý díl podává věty v původní souvislosti, obsahuje tedy doslovně podstatné části judikátů, z nichž byly všeobecné zásady pro první díl vybrány. Souhlasné očíslování judikátů a vět umožňuje rychlé vyhledání dokladů, rovněž ohlášené rejstříky: věcný, rejstřík smluv a rejstřík judikátů usnadní orientaci v obrovském materiálu, který *Fontes juris gentium* hodlají obsáhnouti.

Ve všeobecné části prvního dílu jest látka systematicky seřazena v XV. skupinách, které odpovídají systematickému použití ve svazku věnovaném rozhodnutím stálého mezinárodního soudního dvora v Haagu.

V kap. I. uvádějí se všeobecné zásady vyslovené v judikátech až na jediný případ vydaných po válce. Jako první zásada proklamuje se nezadatelné právo státu na obranu při napadení, dále se uvádí, že právo válčícího státu na vlastní sebezáchovu předchází všem státním smlouvám a že stát ve stavu nouze není vázán ani mezinárodními normami pro válku pozemní; rovněž za nezadatelné právo se prohlašuje ochrana a obrana státního tajemství; o poctivém dodržování mezinárodních smluv («nach Treu und Glauben») se praví, že váže jen státy smluvní.

Kapitola II. věnována jest poměru práva mezinárodního k právu jednotlivých zemí a pojednává o transformaci, mezinárodní a vnitrostátní platnosti a o právech jednotlivců. Další kapitola zabývá se subjekty práva mezinárodního, jejich vznikem, uznáním a identitou. Obsahuje judikáty o všeobecném právním postavení států, suverenitě a immunitě, dále o složitějších útvarech států jako jsou spolkový stát a spolek států.

¹ Srv. *Moderní stát*, roč. IV., č. 8.